

І.О. Банєва, д-р екон. наук, доцент
Миколаївський національний аграрний університет

РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ РЕГІОНУ

Постановка проблеми. Інновації є пріоритетним напрямом реформування та розвитку АПК з погляду на першочергову необхідність відновлення основних виробничих засобів і здатні забезпечити подальшу динаміку та конкурентоспроможність цієї стратегічної для усієї економіки галузі. Інноваційна діяльність здійснюється завдяки прогресивним науково-технічним досягненням і є вирішальним фактором подолання кризових явищ, стабілізації і зростання економіки. Основу для інноваційного розвитку створюють економічні суб'єкти, що здійснюють інноваційну діяльність з метою отримання вигод. Однак її результативність залежить від стану зовнішнього і внутрішнього економічного середовища, наявності необхідних умов для впровадження й раціонального використання інноваційної продукції.

В аграрній сфері економіки розвиток інноваційної діяльності стримується внаслідок недосконалості законодавчої бази та недостатнього державного стимулювання інноваційної діяльності, обмеженості внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування інновацій та неможливості їх швидкої мобілізації, низького рівня інвестиційної привабливості галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних вчених, які досліджують цю проблему, слід відзначити В.П. Александрову, М.І. Кісіль, Г.В. Козаченко, О.В. Крисального І.І. Лукінова, П.С. Рогожина, Р.А. Слав'юка, П.Т. Саблука, І.І. Червена, О.М. Шестопаць та ін. Але багато питань цієї проблеми, пов'язаних з пошуком та розробкою стратегій інноваційного розвитку в сучасних умовах вимагають подальшого більш глибокого дослідження. На деяких із них ми акцентуємо увагу.

Формулювання цілей статті. Розробка науково-методологічних основ державного управління інноваційно-інвестиційними трансформаціями в АПК регіону, а також ґрунтування перспективних моделей інвестиційної політики в аграрній сфері..

Досягнення визначеної мети зумовило розв'язання таких завдань: вивчення основних проблем та тенденцій інноваційно-інвестиційних процесів; обґрунтування перспективних моделей управління інноваційно-інвестиційними процесами в регіональних АПК; узагальнення основних

напрямів державної політики в управлінні інноваційно-інвестиційними трансформаціями.

Виклад основного матеріалу досліджень. Необхідною умовою управління будь-якої галуззю та регіональною ланкою економіки є цілеспрямована інноваційно-інвестиційна діяльність. Для визначення ролі інновацій у формуванні інвестиційної діяльності необхідно дати визначення поняттю "інновації". "Інновації" - це кінцевий результат запровадження у виробництво нововведення, який приносить прибуток більший, ніж просте екстенсивне зростання, пов'язане з вкладанням додаткових трудових, земельних та капітальних ресурсів. Інновації забезпечують більш високий рівень віддачі, ніж звичайне залучення додаткових ресурсів, тому сьогодні саме інноваційна діяльність країни стає важливішим фактором її конкурентоспроможності в системі світового ледарювання. Більшість країн світу прикладають максимум зусиль для закріплення науково-технічного та інноваційного потенціалу, розширення інвестицій в наукоємні технології, участі в міжнародно-технологічному обміні, прискоренні темпів науково-технічного інноваційного розвитку. Новітні технології відіграють вирішальну роль в підвищенні продуктивності праці. Інновації є "локомотивом", який витягне економіку України з кризи та дозволить нашій країні зайняти достойне місце у системі світового господарювання.

Інноваційна діяльність може розглядатись як одна із форм інвестиційної діяльності, що здійснюється з метою впровадження науково-технічного прогресу у виробничій або соціальній сфері. Саме інвестиції в АПК приводять до впровадження нововведень - інновацій та інноваційних процесів. Інноваційні процеси – це сукупність прогресивних, якісно нових змін, що безперервно виникають у часі та просторі. Потенційні можливості розвитку та ефективного управління інноваційно-інвестиційною діяльністю в АПК визначаються передусім науково-технічним прогресом, його темпами і соціально-економічними результатами.

Вагомого значення проблемі регулювання інвестиційних процесів і формування інвестиційного середовища за умов кризового розвитку надавав Джон Мейнард Кейнс (1883-1946). Провідна ідея теорії Кейнса - необхідність державного регулювання капіталістичної економіки, зокрема свідомого створення макроекономічних умов для економічного зростання через формування економічних механізмів залучення інвестицій у національне господарство.

Нині, коли наша держава формує власну інноваційну політику постають питання формування інноваційної та інвестиційної привабливості вітчизняної економіки і створення умов, які змусять працювати

капітал в інтересах України.

Державне регулювання інноваційно-інвестиційних процесів є досить складним, оскільки включає правові, нормативні, економічні, соціальні, зовнішньоекономічні аспекти. Виходячи з цього, необхідно застосовувати досвід регулювання інноваційно-інвестиційних процесів, які використовують розвинуті країни. Високий рівень економічного розвитку розвинутих країн світу переконливо довів ту незаперечну істину, що він став можливим завдяки умілому пошуку і своєчасному та ефективному запровадженню нового замість традиційно існуючого на всіх напрямках і ділянках соціально-економічного життя держави. Природно, що Україна як і інші країни, що стали на шлях розбудови соціально-орієнтованої ринкової економіки, в останні роки все більше усвідомлюють необхідність переходу на інноваційну модель розвитку, як передумови входження в когорту високорозвинутих країн світу, досягнення високого рівня життя свого народу.

У світовій практиці склалися різноманітні види інноваційно-інвестиційних моделей. Серед них виділяють дві основні моделі економіки ринкової спрямованості. Це так звана ліберальна модель і модель соціально орієнтованого ринку, які різняться за ступенем і засобами державного регулювання економіки. В нашій країні з самого початку ринкові реформи були орієнтовані на перехід до ліберальної моделі. Ліберальна модель ґрунтується на незначному втручанні держави в діяльність господарюючих суб'єктів, більшість з яких є недержавними, максимальній свободі підприємництва, мінімальній участі держави у вирішенні соціальних завдань. Державне регулювання в основному обмежується макроекономічними процесами. Соціально-орієнтована модель характеризується більшим ступенем державного втручання, наявністю значного державного сектора. Ліберальна модель діє в США, Франції. Соціально-орієнтована модель склалася в Німеччині, Швеції, Австрії. Використання цих моделей у кожній країні має свою специфіку. Залежно від обраної моделі держава бере на себе або використання більшої частини функцій інвестора, або надає інвесторам максимальну свободу і регулює їх діяльність через податкову, амортизаційну, кредитну політику.

В Україні практично зруйнована державна система інноваційного відновлення агропромислового виробництва. Ринкові відносини без державного цінового регулювання виявились непридатними для обґрунтування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. За останні два-три роки ціни на сільськогосподарську продукцію знизилися у 2-3 рази, а ціни на матеріально-технічні ресурси і техніку зросли у 3-5 разів. Без здійснення належних заходів становище в сільському господарстві

погіршуватиметься, а тому, доводиться констатувати, що на жаль, організаційні аспекти інноваційної діяльності в аграрному секторі України не відповідають сучасним потребам. Однак завдяки прискоренню аграрної реформи й інших заходів державного характеру у країні створено умови, що дозволяють активізувати інноваційну діяльність. Даній меті сприятимуть заходи щодо формування державної інноваційної політики у сфері агропромислового виробництва, створення механізмів її реалізації, взаємовигідних економічних відносин між виробниками і споживачами новацій, посередниками на інноваційному ринку. На нашу думку, в країні повинна бути реальна програма розвитку інноваційної діяльності на кожні п'ять років із деталізацією урядових заходів. Початковою базою зростання прибутковості підприємств має бути розвиток їх інноваційної активності за рахунок власних нагромаджень при певній підтримці з боку держави, наданні довгострокових і середньострокових кредитів.

Важлива роль у активізації інвестиційної діяльності АПК регіону належить банківській системі. Процес організації інвестиційного кредитування потребує особливої уваги до кредитних ризиків, оскільки останні є ключовими елементами кредитної політики банку. Ефективне управління кредитним портфелем, дійовий контроль за використанням кредитних ресурсів, гарантування їх вчасного повернення — це складові інвестиційного кредитування. Кредитні установи, що фінансують інвестиційні проекти за рахунок кредитних коштів, досягають успіху лише тоді, коли зважуються на розумні ризики, які контролюються та перебувають у межах власних фінансових можливостей

На жаль, сьогодні наші банки часто вимушені долати серйозні перешкоди, здійснюючи інвестиційне кредитування вибірково. Контроль з боку Уряду, тиск внутрішніх та зовнішніх економічних, соціальних, а часто навіть політичних обставин, обмеження у вигляді нормативів резервування, нестабільність у сфері бізнесу та виробництва — все це фактори нестабільності, що значно впливають на фінансовий стан інвесторів.

Досвід зарубіжних країн дає змогу зробити висновок про те, що ефективне здійснення структурної трансформації економіки можливе лише за умови залучення всіх джерел формування інвестиційного потенціалу. На формування внутрішніх джерел інвестицій можна цілеспрямовано впливати методами державного економічного регулювання (бюджетно-податковою та амортизаційною політикою, діяльністю грошового і фондового ринків), реалізацією державних програм структурної перебудови, визначенням пріоритетів промислової та інвестиційної політики.

Аналіз свідчить, що в Україні в умовах кризової ситуації були надто слабо обґрунтовані основні напрями інвестиційної політики в агропромисловому комплексі, що призвело до руйнування матеріально-ресурсної бази сільського господарства. Причиною прорахунків є відсутність системної політики в державному управлінні інноваційно-інвестиційними трансформаціями в АПК регіонів. З огляду на це державна політика потребує докорінних змін і має проводитись на якісно вищому рівні по наступних напрямках.

Першочерговим напрямом повинна бути регіональна інвестиційна політика, що сприятиме активізації й ефективнішому використанню факторів привабливості, а саме: поліпшення заходів державного управління інноваційно-інвестиційними трансформаціями в АПК регіонів.

Спираючись на окреслену інвестиційну політику, ми вважаємо, що необхідно розробити адекватну пріоритетам кожного регіону країни інвестиційну стратегію. Для цього необхідно проаналізувати існуючі в регіонах підприємства за типом, стадією розвитку, ступенем стратегічної важливості і створити на цій підставі класифікатор підприємств, який у подальшому доцільно пропонувати потенційному інвестору.

Другий напрям інвестиційної політики — підвищення платоспроможності регіонів — потребує проведення персональної роботи з одержувачами позик (гарантій) за рахунок обласних бюджетів та підвищення ефективності бюджетної політики.

Розвиток третього напрямку інвестиційної політики — підвищення конкурентоспроможності регіонів і сприяння розвитку бізнесу передбачає аналіз конкурентних переваг суб'єктів господарювання регіонів і визначення напрямів їх активізації. Враховуючи обмеженість ресурсів капіталовкладень місцевої державної адміністрації, пропонується використовувати селективну або "точкову" бюджетну політику підтримки інвестиційної діяльності.

На нашу думку, для успішного розвитку аграрної науки важливе значення має не тільки збільшення державного фінансування, а й законодавче врегулювання економічних взаємовідносин між науковими установами і підприємствами. Цьому сприятиме впровадження системи захисту інтелектуальної власності на розробки аграрної науки і порядок розподілу прибутків, отриманих у результаті інновацій між наукою та виробництвом.

Висновки. Розглянувши основні проблеми державного управління інвестиційного процесу в регіонах, необхідно відмітити, що агропромисловий комплекс потребує значних інвестиційних надходжень, вимагає припливу капіталу, відродження продуктивності земель та тварин.

Систематизація окремих аспектів державного управління інноваційно-інвестиційними трансформаціями в АПК України, дала можливість констатувати, що ефективність державної економічної політики в сфері інвестування залежить від того, наскільки вона відповідає вимогам науково-технічного прогресу.

Таким чином, можна зробити висновок, що проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку є найгострішими складовими регіональних трансформаційних процесів і для їх розв'язання потрібна концентрація зусиль всіх гілок влади, а також скоординовані дії на загальнодержавному та місцевому рівнях.

Для того, щоб досягти цієї мети необхідно: адаптувати теоретичні дослідження в сфері економічного зростання до практики; вивчати специфіку взаємозв'язків різних факторів, що роблять вплив на розвиток економіки для конкретних економічних систем; виявляти всіляку реальну державну підтримку малому і середньому бізнесу; активізувати процеси інвестування інновацій.

Тільки за цих умов, при консолідації всіх цих заходів Україна може реально розраховувати на ефективність економічних реформ і на стійкий економічний розвиток економіки держави.

Вивчення різноманітних видів інноваційно-інвестиційних моделей та досвіду управління ними може бути дуже корисним для України - молодій, незалежній держави, яка має великі обсяги невичерпного науково-технічного, виробничого й інтелектуального потенціалу, достатнього для засвоєння перспективних виробів нових технологічних укладів. За рахунок мобілізації внутрішніх можливостей та конкурентних переваг прагне досягнути рівень всесвітньо визнаної, розвиненої європейської країни та стати повноправним членом ЄС. Тому з метою активізації інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств регіону в процесі ринкової економіки необхідно збільшити інвестиційні можливості АПК України: надавати їм пільгові кредити та забезпечити умови для зменшення процентних ставок за наданий кредит, започаткувати нові широкомасштабні програми, які дозволять найближчим часом вивести на відповідне місце на світовому ринку сільськогосподарської продукції.

Бібліографічний список: 1. Лагодієнко В.В. Деякі аспекти організаційно-фінансового забезпечення інноваційного розвитку агропромислового виробництва регіону / В.В. Лагодієнко // Фінансові механізми сталого економічного розвитку: [зб. наук. Праць ХІБМ]. – Харків: ХІБМ. – 2007. – С. 100-103. 2. Осецький В.Л. Стратегія нарощування інвестиційного потенціалу національної економіки /

В.Л. Осецький, Т.Г. Затонацька // Фінанси України. – 2006. – № 7. – С. 38-49. 3. Федун І.Л. Інноваційний напрям розвитку сільського господарства / І.Л. Федун // Інноваційна економіка. – 2007. – № 2. – С. 24–31.

Банєва І.А. Регулирование инновационно-инвестиционного развития предприятий аграрной сферы региона. Стаття посвящена проблемі управління інноваційно-інвестиційними змінами в процесі реформування АПК на сучасному етапі со сторони державства. Акцентується увага на зарубіжний досвід інвестиційно-інноваційної політики в сільському господарстві і перспективи її розвитку і регулювання в Україні.

Banyeva I. Adjusting by innovative-investment development of enterprises of agrarian sphere of region. The article is devoted to the problem of management by the innovative-investment changes in the process of reformation of agroindustrial complex on a modern stage from the side of the state. Attention on foreign experience of investment-innovative policy in agriculture and prospect of its development and adjusting in Ukraine is accented.